

2004. IV. évfolyam október ♦ Ára: 680 Ft

www.maesholnap.hu

MA & HOLNAP

Területfejlesztési és környezetvédelmi folyóirat

Különszám

Fenntartható

fejlődés

Védnökök:
Baráth Etele
Herényi Károly
Illés Zoltán
Kupa Mihály

A szerkesztőbizottság elnöke:

Szalóki Gyula
főtanácsadó Magyar Országgyűlés
Környezetvédelmi Bizottsága

A szerkesztőbizottság tagjai:

Bajor Tibor
politikai főtanácsadó
Miniszterelnöki Hivatal

Láng István
akadémikus
Magyar Tudományos Akadémia

Olajos Péter
képviselő
Európai Parlament

Sindelyes Gábor
főosztályvezető
Környezetvédelmi és Vízügyi
Minisztérium

Szaló Péter
elnök
Nemzeti Fejlesztési Hivatal

Rajcsányi Péter
IB elnök
Jóreménység Alapítvány

Veres Lajos
elnök, vezérigazgató
Hazai Térségfejlesztő Rt.

Tarján Lászlóné
ny. államtitkár
Magyarországi Zöldkereszt Szervezet elnöke

Főszerkesztő:
Morenth Péter

Lapigazgató:
Scodnik Kinga

Főszerkesztő-helyettes:

Fülöp Mónika

Olvasószerkesztő:

Ágoston István

Környezetbiztonság rovat vezetője:

Csiszár Tamás

Elkerülő utakon rovat vezetője:

Varga Barbara

Régióhíradó rovat vezetője:

Kaiser Eszter

Szerkesztők:

Főnyad Judit,

Jerabek-Cserepes Csilla,

Simonyi Péter,

Törösváry Zsuzsanna

Tördelő:

Sebestyén Zoltán

Marketing tanácsadó:

Lódi János

Felelős kiadó:

a Zephír Kiadó Kft.

Scodnik Kinga ügyvezető igazgató

Szerkesztőség címe:

1036 Budapest, Lajos u. 63.

Tel: 388-19-13 / Fax: 368-96-37

www.maesholnap.hu

e-mail:

szerkesztoseg@maesholnap.hu

Készült a PAUKER Nyomdaipari Kft.

gondozásában

1047 Budapest, Baross u. 11-15.

ISSN-1587-0375

TART

03 HÁRMAS OLDAL

A NÖVEKEDÉS – FEJLŐDÉS?
Szalóki Gyula bevezetője

06 A CÍMLAPRÓL

FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS
Interjú
Láng Istvánnal

10 EURÓPA MAGAZIN

KÖRNYEZETVÉDELMI
JOGALKOTÁS AZ
EURÓPAI UNIÓBAN

12 EURÓPA TERV

BŐVÜLŐ PÁLYÁZATI
LEHETŐSÉGEK ÉS NÖVEKVŐ
UNIÓS FORRÁSOK

15 ÖKOLÓGIA

BALATONI HALAK NAPJA

16 BALATON-PARTI HANGSÚLYELTOLÓDÁS

19 KÖRNYEZETBIZTONSÁG

HULLADÉKHASZNOSÍTÁS
A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS
SZOLGÁLATÁBAN

20 EGYRE VESZÉLYESEBB HULLADÉKOK

22 IT-RECYCLING PROJEKT

24 BERUHÁZÁS, TECHNOLÓGIA, INNOVÁCIÓ

KÁRMENTESÍTÉS
AZ M6-OS MENTÉN

26 REGIONÁLIS FEJLESZTÉS

FOGLALKOZTATÁS ÉS
TERÜLETFEJLESZTÉS

28 TÁRSADALOM

A CSALÁD TUDATOSSÁGA
A VILÁG JÖVŐJE

30 A FENNTARTHATÓ TÁRSADALOM JÖVŐMODELLJE

32 ÁLLÁSPONT

FENNTARTHATÓSÁG
ÉS TERÜLETFEJLESZTÉS

38 PÁLYÁZATFIGYELŐ

VÁROSREHABILITÁCIÓ
HÓDMEZŐVÁSÁRHELYEN

38 FENNTARTHATÓSÁG ÉS GAZDASÁG

JÖVŐBE MUTATÓ
BERUHÁZÁSOKKAL A
KÖRNYEZET VÉDELMEÉRT

44 ERDŐGAZDÁLKODÁS

MUZSIKÁL AZ ERDŐ

47 TÖRVÉNYSZEMLE

KÖRNYEZETVÉDELME
ÉS PRIVATIZÁCIÓ

48 HOZZÁSZÓLÁS

LÉTEZIK-E FENNTARTHATÓ
FEJLŐDÉS?

E szám támogatói:
Miniszterelnöki Hivatal,
Magyar Terület- és Regionális
Fejlesztési Hivatal,
Országos Környezetvédelmi
Tanács

Címlap fotó: MTI
Hátsó borító fotó:
STUDIO BAKOS, Archív
Hátsó borítóterv: Fülöpke

Egyre veszélyesebb hulladékok

Az ember termelő-fogyasztó tevékenysége folytán keletkező hulladékot tulajdonosa – az esetek nagy többségében – adott műszaki, gazdasági és társadalmi feltételek mellett sem felhasználni, sem értékesíteni nem tudja, illetve nem akarja. A hulladékok kezeléséről a környezete szennyezésének megelőzése érdekében azonban gondoskodni szükséges. Annál is inkább, mivel a tiltott szemétlerekok száma meghaladja a háromezretet, szemétegetőink pedig nem mindig felelnek meg az előírásoknak. Még mindig olcsóbbak tűnik a bírság kifizetése, mint a követelményeknek megfelelő lerakó és tároló építése, működtetése.

Gyakran mondják, hogy az a legjobb hulladék, amelyik nem is keletkezik. Ha így van, nem okoz környezetszennyezést, környezetterhelést és megvalósul a környezet szennyezésének megelőzése is mint általános célkitűzés. A hulladékról a legtöbb információja annak lehet, aki a terméket előállítja, hiszen egyben dönt a hulladék mennyiségéről és minőségéről is. Ezért a gyártó felelőssége, hogy a termékét és csomagolását úgy alakítsa, valamint olyan technológiát- és termékfejlesztést hajtson végre, amely az elérhető leghatékonyabb anyag- és energiafelhasználással jár.

Megelőzés

A gyártó köteles az azonos célra szolgáló nyers- és alapanyagok, félkész-termékek, valamint az azokból készült

termékek, továbbá csomagolóeszközök közül azokat előnyben részesíteni, amelyek gyártásának és felhasználásának anyag- és energiaigénye alacsonyabb, használata kevesebb hulladék keletkezésével jár, illetőleg az azokból készült termék, csomagolóeszköz tartósabb, többször használható, hulladékként kevésbé terheli a környezetet.

Ez történik például a betétdíjas palackokkal, amikor azokat a vásárló visszaváltja, és a termelő, forgalmazó ismét megtölti. Végül alkalmatlan lesz a további használatra (mert például esztétikailag nem megfelelő, vagy a vásárló nem viszi vissza a palackot és ezzel megszakítja a láncot), tehát a termékéből hulladék lesz. Az újrahaználatnak kettős előnye van: nem keletkezik hulladék (aminek a kezeléséről gondoskodni kell, tehát költséget je-

lent) és nem kell új terméket előállítani, így az anyag- és energiafelhasználás csökkenthető.

A hulladékgazdálkodás a különböző tevékenységek során keletkező hulladékokkal foglalkozik: így az ipari-, mezőgazdasági- és a szolgáltatási szakterületeken folyó termelés, fogyasztás hulladékaival.

Egy magyarországi lakos évente körülbelül 285 kilogramm hulladékot „termel”. Ez azt jelenti, hogy a múlt évi hulladékhegyünk elérte a 2,85 millió tonnát. Ezt a mennyiséget közösen termeltük, így csökkentését is csak közösen érhetjük el. A hulladékok keletkezésének megelőzése a bevásárlásnál kezdődik; nem mindegy ugyanis, hogy a környezetbarát anyagból készült terméket vagy a rövid élettartamú, egyszer használatos terméket részesítjük előnyben. A környezetükért felelősséget érző fogyasztók ne vásároljanak egyszer használatos csomagolással rendelkező árut. Ne feledkezzünk meg arról sem, hogy fejenként körülbelül száz kilogramm csomagolóanyagot is megveszünk évente, amelynek ártalmatlanításáért ugyancsak fizetnünk kell.

Hangsúlyozni kell a keletkező, hasznosítható hulladékok szelektív gyűjtését.

Veszélyes hulladék kezelése

A veszélyes hulladékot eredményező, vagy veszélyes hulladékkal kapcsolatos tevékenységnél betartandó alapvető követelmény, hogy törekedni kell a hulladék képződésének és veszélyességének megelőzésére és csökkentésére, illetve minél nagyobb arányú hasznosítására. Kiemelt követelmény a leghatékonyabb megoldás, a legjobb elérhető technika alkalmazásának előírása, melyet mind a veszélyes hulladékot eredményező termelési-szolgáltatási tevékenységek, mind a veszélyes hulladékok kezelése során tekintetbe kell venni.

A magyar veszélyes hulladék szabályozás korábban csak az előkezelő, hasznosító és ártalmatlanító tevékeny-

ségeket tekintette kezelésnek. A hulladékgazdálkodási törvény bevezette az EU-szabályozásnak megfelelő, szélesebb értelemben használt kezelés fogalmát, amely a hulladék fizikai vagy kémiai tulajdonságainak tényleges változását eredményező kezelési lépéseken túl a hulladék gyűjtését, tárolását és szállítását is magában foglalja.

A rendelet a hatósági engedélyezéshez állít feltételeket, illetve határozza meg, hogy mely esetekben lehet indokolt a keverési engedély megadása.

A rendeletben használt alapvető kezelési fogalmakat a törvény meghatározza, azonban a szabályozás érdekében további, kiegészítő fogalmak meghatározása is szükséges volt. Így a veszélyes hulladékkal kapcsolatban is meghatározásra került a hulladékgyűjtő udvar fogalma, nem zárva ki, hogy a települési hulladékkezelés körében ettől eltérő értelmezés legyen.

A hatósági engedélyezés mellett – a veszélyes hulladék kezelésének pénzügyi okokból történő ellehetetlenülésének megakadályozása érdekében – minden gazdálkodó szervezet, amelynek tevékenysége során veszélyes hulladék keletkezik, illetőleg tevékenységi körében veszélyes hulladék kezelésével foglalkozik, köteles a keletkező, illetve a kezelt hulladék mennyiségével arányos fedezetet biztosítani, illetőleg adott esetben felelősségbiztosítást kötni az okozható károk felszámolására, illetve a veszélyes hulladék ártalmatlanítására.

Szállítás

A veszélyes hulladék szállítása elsősorban a termelő és a kezelő közötti mozgatóást jelenti, és szintén engedélyköteles tevékenység. Tekintettel arra, hogy a szállításnak a hulladékkezelés más formája nem része, az erre vonatkozó szabályok – az engedélyezést is beleértve – a veszélyes áruszállítási szabályozásnak felelnek meg. A szállítás során alapvetően nem a szállított veszélyes hulladék „hulladék” volta, hanem környezetre veszélyessége a meghatározó, ezért a veszélyes hulladék szállításakor is a veszélyes áruk szállítására vonatkozó műszaki előírásokat kell alkalmazni.

A szállító felelőssége sem magához a hulladékhoz kapcsolódik, hanem csak a szállítás feltételeinek biztosításához és lebonyolításának biztonságához.

A veszélyes hulladékok szállítása során elsősorban a szállításból eredő kockázatok minimalizálása a legfontosabb biztonsági kérdés. Ennek megfelelően általánosan a veszélyes áruk fuvarozására, illetve szállítására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni a veszélyes hulladékok szállításakor is. Az egyes szállítási formákra vonatkozóan külön-külön nemzetközi biztonsági megállapodások vannak érvényben, amelyeket a belföldi szállításnál is alkalmazni kell. Ezek a következők:

- légi szállításnál az ICAO-TI rendszer (Technikai instrukciók a veszélyes áruk légi szállításához) alkalmazandó, amely a nemzetközi polgári légiközlekedésről (1944) szóló Chicagói Egyezmény (Convention on International Civil Aviation) 18. melléklete,
- közúti szállításnál az ADR (Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road; Megállapodás a veszélyes áruk nemzetközi közúti szállításáról),
- vasúti szállításnál a RID (Regulation on the International Carriage by Rail of Dangerous Goods; A veszélyes áruk nemzetközi vasúti szállításának szabályozása) alkalmazandó, amely a COTIF (Convention Relative aux Transports Internationaux Ferroviaires; Nemzetközi Vasúti Fuvarozási Egyezmény melléklete),
- belvízi hajózásnál az ADN (Regulations of the Carriage of Dangerous Substances by Navigation; A veszélyes anyagok hajón történő szállításának szabályai) alkalmazandók,
- tengereken történő szállításkor az IMDG-Kód (International Maritime Dangerous Goods Code; Nemzetközi tengerhajózási veszélyes áru kód), amely a SOLAS (Safety of Life at Sea; A tenger élővilágának biztonságáért) Nemzetközi Egyezmény része. E területen szintén érvényesíteni kell a MARPOL Egyezmény (International Convention for the Prevention of Pollution from Ships; A hajók által okozott szennyeződés megelőzéséről) előírásait is.

A veszélyesség mellett azonban a veszélyes hulladék hulladékként is különleges áru, amely útközben igen könnyen „elvész”, mivel általában

nem az átvevő fizet az átadónak, hanem a feladó – aki a hulladék ártalmatlanításáért felelős – az átvevőnek.

E fordított kereskedelmi ügyletek ellenőrzésére a nemzeti és a nemzetközi veszélyes hulladékszabályozások igen nagy hangsúlyt fektetnek, és emiatt sokszor összeütközésbe kerülnek a bel- és/vagy külkereskedelmi, áruforgalmi szabályokkal, amelyek az áruk lehető legkevesebb korlátozással járó kereskedelmére törekednek, míg a veszélyes hulladék forgalmát szabályozó előírások fő célja a szállítások minimalizálása, az elkerülhetetlen forgalom minél szigorúbb ellenőrzése. A veszélyes hulladék szállításra való előkészítése és erre alkalmassá tétele a hulladék termelőjének kötelessége. A szállító felelőssége kiterjed azokra az esetekre is, amikor a szállítás közben a szállításra vonatkozó szabályok megszegése következtében környezet-szennyezést okoz, illetőleg ha a veszélyes hulladékot a rendeltetési helyére nem a szállítási dokumentumokban rögzített állapotban juttatja el.

A hulladékok problémája valamennyiünk közös ügye, és mindannyiunk segítségére szükség van, ha nem akarjuk, hogy betemessenek bennünket a hulladékhegyek. Ezt azonban csak valamennyi érdekelt fél hatékony együttműködésével – a politikai döntéshozók, a kereskedelem és a gazdaság, valamint a több millió fogyasztó – közös erőfeszítéseivel érhetjük el.

Komjáthy László

tűzoltó őrnagy

BM Katasztrófavédelmi Oktatási Központ